

© Editura EIKON

București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1,
cod poștal 014606, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74 mobil: 0733
131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-49-0075-3

Imagine copertă: Muza Clio citind un sul de papirus, scenă pe
un lekytos attic din 430 î.Hr., Muzeul Louvre, Paris

Tehnoredactor: Theodor Georgescu

Editor: Valentin Ajder

ARISTOFAN

ACHARNIENII

Traducere de Liviu FRANGA

Studiu introductiv de Theodor GEORGESCU

Note de Liviu FRANGA și Theodor GEORGESCU

Notă asupra traducerii de Liviu FRANGA

Răsplata comediei va fi banchetul, așteptat de întreaga trupă de actori. De aceea, Dicaipolis cere „bărdaca” (*recte*, burduful de vin), pentru a începe ospățul (a se vedea următoarele două versuri).

⁴²⁷ Este arhonte basileu, magistrat însărcinat cu organizarea celor mai multe aspecte ale festivalului *Leneenelor*. Cel mai probabil lui îi revenea la sfârșit sarcina să încoroneze câștigătorii de la competițiile de tragedie și comedie.

⁴²⁸ Aristofan parodiază, prin intermediul protagonistului – redimensionat aici în ipostaza de învingător al unei duble întreceri (cea cu Lamachos, prin opțiunea pentru pace, infinit mai benefică, așa cum a demonstrat firul dramatic al întregii comedii, decât alegerea războiului, dar și în plan literar, anticipând victoria piesei la concurs) –, strigătul războinic, aparținând unui vechi ritual atenian subsecvent bătăliei câștigate: *τήνελλα καλλίνικος*.

⁴²⁹ Este o modalitate de a bea, numită în v. 1229 din original *ἄμυστιν* „fără răsuflare”, „dintr-o dușcă”, care aparține aceluiași ritual al întrecerii, de data aceasta bacchice.

⁴³⁰ Traducerea inițială a textului și notele în format provizoriu le-am încheiat pe 28. X. 1989. De atunci, totul a rămas închis între copertile unui dosar peregrin, redeschis abia acum. (L. F.)

Cuprins

1. Studiu introductiv. Singur în Cetate, de Theodor Georgescu	8
2. Notă asupra textului și a ediției, de Theodor Georgescu	58
3. Cuvântul traducătorului, de Liviu Franga	60
4. Acharnienii. Trad. de Liviu Franga	76
5. Note, de Liviu Franga și Theodor Georgescu	280

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ	ΛΑΜΑΧΟΣ
ΚΕΡΥΞ	ΜΕΓΑΡΕΥΣ
ΑΜΦΙΘΕΟΣ	ΚΟΡΑ ΘΥΓΑΤΕΡΕ ΤΟΥ ΜΕΓΑΡΕΩΣ
ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ	ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ
ΨΕΥΔΑΡΤΑΒΑΣ	ΘΗΒΑΙΟΣ (ΒΟΙΩΤΟΣ)
ΘΕΩΡΟΣ	ΝΙΚΑΡΧΟΣ
ΧΟΡΟΣ ΑΧΑΡΝΕΩΝ	ΑΓΓΕΛΟΣ ΛΑΜΑΧΟΥ
	ΔΕΡΚΕΤΕΣ ΦΥΛΑΣΙΟΣ
	ΠΑΡΑΝΥΜΦΟΣ
	ΟΙΚΕΤΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΙΕΡΕΩΣ
ΘΥΓΑΤΗΡ ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΔΟΣ	
ΟΙΚΕΤΗΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ	
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ	

PERSONAJE

(în ordinea intrării lor în scenă și a schimbului de replici)

DICAIOPOLIS	LAMACHOS
CRAINICUL	MEGARIANUL
AMPHITHEOS	DOUĂ FETE ALE MEGARIANULUI
CĂPETENIA SOLILOR	SICOFANTUL
PSEUDARTABAS	TEBANUL (BEOȚIANUL)
THEOROS	NICARCHOS
CORUL ACHARNIENILOR	MESAGERUL LUI LAMACHOS
(CORIFEUL)	ȚĂRANUL (DERKETE Sphylasianul)
(CONDUCĂTORUL SEMICORULUI A)	
	TÂNĂRUL NUNTAȘ
(CONDUCĂTORUL SEMICORULUI B)	
	SLUJITORUL TEMPLULUI LUI DIONYSOS
FIICA LUI DICAIOPOLIS	
SLUJITORUL LUI EURIPIDE	
EURIPIDE	

{ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ}

- Ὅσα δὴ δέδηγμαι τὴν ἐμαντοῦ καρδίαν,
ἦσθην δὲ βαιά, πάνυ δὲ βαιά, τέτταρα·
ἂ δ' ὠδυνήθην, ψαμμακοσιογάργαρα.
Φέρ' ἴδω, τί δ' ἦσθην ἄξιον χαιρηδόνο; 5
Ἐγὼ δ' ἐφ' ὃ γε τὸ κέαρ εὐφράνθην ἰδὼν,
τοῖς πέντε ταλάντοις οἷς Κλέων ἐξήμεσεν.
Ταῦθ' ὥς ἐγανώθην, καὶ φιλῶ τοὺς ἱππέας
διὰ τοῦτο τοῦργον· ἄξιον γὰρ Ἑλλάδι.
Ἀλλ' ὠδυνήθην ἕτερον αὖ τραγωδικόν,
10 ὅτε δὴ 'κεχήγη προσδοκῶν τὸν Αἰσχύλον,
ὁ δ' ἀνεῖπεν· «Εἴσαγ', ὦ Θεόγνι, τὸν χορόν».
Πῶς τοῦτ' ἔσεισέ μου δοκεῖς τὴν καρδίαν;
Ἀλλ' ἕτερον ἦσθην, ἥνίκ' ἐπὶ Μόσχῳ ποτὲ
Δεξιθεὸς εἰσηλθ' ἀσόμενος Βοιώτιον.
15 Τῆτες δ' ἀπέθανον καὶ διεστράφην ἰδὼν,

O piață publică din Atena.

DICAIOPOLIS (*singur*¹)

- Nici nu mai știu (atâtea sunt!) câte m-au ros,
adânc, necazurile-n suflet. Iar de bucurii...
Vreo trei sau patru, dac-au fost: eh, câteva!
Pe când, cu toate relele, zău, aș putea,
5 în bani de-ar fi vreo cale, știți, a le schimba,
să cumpăr lumea toată². Și, că tot veni
acuma vorba iarăși despre bani, hai să vedem
care-or fi fost acele zise „bucurii”?
Păi, iată una: parcă ieri-alaltăieri,
10 când Cleon fu silit să scoată ce-a-nghițit (5)
adâncu-i burdihan, vreo cinci talanți întregi,
ba chiar să-i dea-napoi³: ah, ce m-am bucurat!
Nespus de-acum pe cavaleri⁴ eu îi iubesc,
*căci demni ei sunt de-onoarea Greciei întregi!*⁵
15 Dar chiar deunăzi, când așteptam
cu limba scoasă⁶ un spectacol de Eschil⁷, (10)
mai mare „tragedie” nici că se putea
să mi se-ntâmples! Iată, în sfârșit,
20 că dă de veste crainicul, și zice:
„Theognis, intră-acum cu trupa ta!”⁸
Adio, vai, Eschil... Ce lovitură grea!
Și iar m-am bucurat, atunce când
pe scenă, după Moschos (care habar n-avea),
25 veni Dexitheos⁹ și cântu-i beoțian¹⁰
ne desfătă... Dar, zei, numai în acest an
de două ori m-am prăpădit, și alta nu, (15)

ὅτε δὴ παρέκυψε Χαῖρις ἐπὶ τὸν ὀρθιον.
 Ἀλλ' οὐδεπώποτ' ἐξ ὅτου 'γὼ ρύπτομαι
 οὕτως ἐδήχθην ὑπὸ κονίας τὰς ὀφρῦς
 ὡς νῦν, ὅπότε οὔσης κυρίας ἐκκλησίας
 20 ἐωθινῆς ἔρημος ἡ πνύξ αὐτήι,
 οἱ δ' ἐν ἀγορᾷ λαλοῦσι κᾶνω καὶ κάτω
 τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλωμένον.
 Οὐδ' οἱ πρυτάνεις ἤκουσιν, ἀλλ' ἁωρίαν
 ἤκοντες, εἴτα δ' ὥστιοῦνται πῶς δοκεῖς
 25 ἐλθόντες ἀλλήλοισι περὶ πρώτου ξύλου,
 ἄθροοι καταρρέοντες· εἰρήνη δ' ὅπως
 ἔσται προτιμῶσ' οὐδέν· ὦ πόλις πόλις.
 Ἐγὼ δ' αἰὲ πρῶτιστος εἰς ἐκκλησίαν
 νοστῶν κάθημαι· κᾶτ' ἐπειδὴν ὦ μόνος,
 30 στένω, κέχηνα, σκορδινῶμαι, πέρδομαι,
 ἀπορῶ, γράφω, παρατίλλομαι, λογίζομαι,
 ἀποβλέπων εἰς τὸν ἀγρόν, εἰρήνης ἐρῶν,
 στυγῶν μὲν ἄστυ, τὸν δ' ἐμὸν δῆμον ποθῶν,
 ὃς οὐδεπώποτ' εἶπεν· «Ἄνθρακας πρίω»,
 35 οὐκ <ὄξος>, οὐκ <ἔλαιον>, οὐδ' ἦδει <πρίω>,
 ἀλλ' αὐτὸς ἔφερε πάντα χῶ πρίων ἀπῆν.

de când la teatru Chairis¹¹ aria își începu.¹²
 Pe cinstea mea, vă spun, acum mai groasă e!
 30 Din ziua-n care am avut voie și eu
 să merg la baie împreună cu oameni mari¹³,
 așa o piață goală n-am văzut nicicând!
 Așa de goală, că mă-nțeapă-acum în ochi
 atâta praf¹⁴, aicea: unde-n zori de zi
 35 să se adune cetățenii ar fi tre-bu-it...
 Și, iată, ce pustiu – în Pnyx¹⁵! Iar ei (20)
 tot flecăresc, în sus și-n jos zorind prin târg,
 ferindu-se, cât pot, să scape nevăzuți.¹⁶
 Dar nici pritanii¹⁷ nu mai vin! Și-ntr-un târziu,
 40 când vor veni, atunci să-i vezi! Grămezi-grămezi,
 dau buzna care mai de care-n rându-ntâi, (25)
 năvalnic năpustindu-se, icnind, la bănci.
 Cât despre pace și de felul cum s-o dobândim,
 după atât amar și chin de la război¹⁸ –
 45 nici că le pasă. Cetățeni? Deh... daaa, „cetățeni”¹⁹!
 Iar eu, întotdeauna primul, cum sosesc,
 iau loc, aici, la adunare, și... aștept.
 Și, singur stând, atunci, mă vait, mai casc, mă-ntind,
 mai trag un părț, mă-nvârt coala, mai scriu un rând, (30)
 50 îmi smulg un fir de păr, sau mai adun ceva
 și îmi arunc, așa, privirea înspre câmp²⁰...
 Ah, pacea!... Pacea îndrăgind sufletul meu,
 urâsc viața asta ascunsă în oraș,
 și-un dor de sat începe să mă chinuie.
 55 Acolo nimeni nu mi-a spus: „Hai, cumpără!”
 „Eu am cărbuni!” „Eu am ulei!”²¹ „Hai, cumpără!” (35)
 „Oțet eu am!” „Hai, cumpără!” „Hai, cumpără!”
 La țară e pământ. El totul dă,
 fără să spună vorba asta: „Cumpără!”²²

- Nῦν οὖν ἀτεχνῶς ἤκω παρσκευασμένος
βοᾶν, ὑποκρούειν, λοιδορεῖν τοὺς ῥήτορας,
ἐάν τις ἄλλο πλὴν περὶ εἰρήνης λέγῃ.
40 Ἀλλ' οἱ πρυτάνεις γὰρ οὗτοι μεσημβρινοί.
Οὐκ ἠγόρευον; τοῦτ' ἐκεῖν' οὐγὼ 'λεγον'
εἰς τὴν προεδρίαν πᾶς ἀνὴρ ὥστίζεται.

{KHPYΞ}

Πάριτ' εἰς τὸ πρόσθεν,
πάριθ', ὥς ἂν ἐντὸς ἦτε τοῦ καθάρματος.

{ΑΜΦΙΘΕΟΣ}

45 Ἦδη τις εἶπε;

{KH.} Τίς ἀγορεύειν βούλεται;

{AM.} Ἐγώ.

{KH.} Τίς ὢν;

- 60 Acuma, însă, gata sunt! Căci am venit
să țin. Să-njur. Să tai din vorba tuturor.
A celor care-ndrugă verzi și-uscate-aici²³,
de toate, numai despre pace – nu.
Hei, pst! Iete-te ce de pritani
65 se-adună-acum! Nu vă spuneam? E chiar la-amiaz²⁴! (40)
Și, cum ziceam, abia veniți, se năpustesc,
în față, toți în față²⁵: câte un loc să ia.

(Pritanii se înghesuie să apuce câte un loc, așezându-se pe
unde nimeresc.)

CRAINICUL

Haideți, veniți încoace! Mai în față!
Să nu rămână nimeni în afara
70 incintei celei sacre²⁶-a adunării!

(Se face liniște. Apare Amphitheos, dezorientat.)

AMPHITHEOS (către Dicaipolis)

Cine-a vorbit până acum?

CRAINICUL

Vrea cineva să ia cuvântul? (45)

AMPHITHEOS

Eu.

CRAINICUL

Cine ești?

{AM.} Ἀμφίθεος.

{KH.} Οὐκ ἄνθρωπος;

{AM.} Οὔ,
ἀλλ' ἀθάνατος. Ὅ γὰρ Ἀμφίθεος Δῆμητρος ἦν
καὶ Τριπολέμου· τούτου δὲ Κελεὸς γίγνεται·
γαμεῖ δὲ Κελεὸς Φαιναρέτην τήθην ἐμήν,
50 ἐξ ἧς Λυκῖνος ἐγένετ'· ἐκ τούτου δ' ἐγώ.
Ἀθάνατός εἰμ'· ἐμοὶ δ' ἐπέτρεψαν οἱ θεοὶ
σπονδὰς ποιεῖσθαι πρὸς Λακεδαιμονίους μόνῳ.
Ἀλλ' ἀθάνατος ὦν, ἄνδρες, ἐφόδι' οὐκ ἔχω·
οὐ γὰρ διδόασιν οἱ πρυτάνεις.

{KH.} Οἱ τοξόται.

55 {AM.} ὦ Τριπόλεμε καὶ Κελεέ, περιόψεσθέ με;

{ΔΙ.} ὦ ἄνδρες πρυτάνεις, ἀδικεῖτε τὴν ἐκκλησίαν
τὸν ἄνδρ' ἀπάγοντες, ὅστις ἡμῖν ἤθελεν

AMPHITHEOS

Amphitheos²⁷.

CRAINICUL

Păi, nu ești om²⁸?

AMPHITHEOS

Ba, nu,
nemuritor sunt. Zeu de-a dreptul. Să vă spun.
Străbunul meu, Amphitheos, când s-a născut,
75 pe Demeter²⁹ și Triptolem³⁰ părinți i-avu;
și din Amphitheos Keleos apăru,
care Keleos iute mi s-a însurat
cu Phainarete, care fu bunica mea;
și tot așa, acum ce să mai spun, din ea
80 Lykinos³¹ se născu, iar din domnia sa (50)
chiar eu. Și sunt, precum vedeți, nemuritor.
Doar mie, zeii hotărând, mi-au dat în grijă
râvnita pace lacedemoniană³².
Cu toate astea, ce să fac?... La foame
85 chiar și zeu fiind, fără un sfanț³³, nu țin! (55)
Nimic nu vor să-mi dea pritani ai ăștia.³⁴

CRAINICUL

Să vină-arcașii³⁵! Hai, dați-l afară!

AMPHITHEOS (*ridicat de arcașii sciți*)

O, Tripolemos, o, Keleos, nu mă lăsați!... (55)

DICAIOPOLIS (*sculându-se în picioare*)

80 Stimați pritani, voi, alungând pe-acest bărbat,
jignire-aduceți adunării noastre-acum.

σπονδὰς ποιεῖσθαι καὶ κρεμάσαι τὰς ἀσπίδας.

{KH.} Κάθησο, σῖγα.

{ΔΙ.} Μὰ τὸν Ἀπόλλω 'γὼ μὲν οὔ,

60 ἦν μὴ περὶ εἰρήνης γε πρυτανεύσητέ μοι.

{KH.} Οἱ πρέσβεις οἱ παρὰ βασιλέως.

{ΔΙ.} Ποίου βασιλέως; Ἄχθομαι 'γὼ πρέσβεσιν
καὶ τοῖς ταῶσι τοῖς τ' ἀλαζονεύμασιν.

{KH.} Σίγα.

{ΔΙ.} Βαβαιάξ. Ὠκβάτανα τοῦ σχήματος.

{ΠΡΕΣΒΥΣ}

65 Ἐπέμνηθ' ἡμᾶς ὥς βασιλέα τὸν μέγαν
μισθὸν φέροντας δύο δραχμὰς τῆς ἡμέρας

Căci pentru noi să-ncheie pace voia el
și-n cui, odată, scuturile să le atârnam.

CRAINICUL

Stai jos și... gura!

DICAIOPOLIS

...A, ba nu, ba nu!

La naiba! N-am să tac deloc, până când voi
95 problema asta-a păcii n-o s-o discutați. ³⁶ (60)

CRAINICUL

Dar, iată, solii de la măritul Rege vin³⁷!

*(Intră printr-o parte a scenei solii atenienilor întorși de la
Marele Rege, îmbrăcați în fastuoase costume persane sau
unele care imită comic îmbrăcămintea persană.
Dicaïopolis nu-i observă imediat.)*

DICAIOPOLIS

Ce soli, ce rege?!³⁸... Până-n gât m-am săturat
de soli, păuni³⁹ și alte bazaconii-acum!

CRAINICUL

Tăcere!

DICAIOPOLIS

O-la-la! Nici Ecbatana⁴⁰ n-a văzut așa ceva⁴¹!

CĂPETENIA SOLILOR (*solemn*)

100 Noi suntem cei pe care la Măria Sa,
înaltul Rege Pers⁴², cu soldă i-ați trimis (65)